

THEMA:
TAAL

MARENLANDMAGAZINE NO. 6

Derde jaargang | december 2014

In dit nummer:

De magische wereld van taal

Noorderbreedte maakt werk van leesplezier

Sociale integratie op obs Fiepko Coolman

De Tussenklas

Leuke taalspelletjes voor thuis!

Begrijpend lezen. Een nieuwe succesvolle aanpak

GEACHTE OUDER(S),

Dit voorwoord is het begin van het leesavontuur van het nieuwe Marenland Magazine wat nu voor u ligt. Ik ben een beetje voorzichtig met het schrijven van dit voorwoord, want het moet van een excellente kwaliteit zijn. In Marenland zorgen we er immers voor dat op alle plaatsen en in alle scholen onze teksten van een hoge kwaliteit zijn en zeer prettig lezen. We leren onze kinderen zelf ook al vroeg de basisvaardigheden om zo'n mooi verhaal te kunnen maken. U leest hierover in dit magazine. Ik moet ook proberen dat iedereen mijn verhaal goed kan begrijpen. Begrijpend lezen is een van de belangrijkste vaardigheden die een kind moet beheersen. Dat hebben alle leerkrachten een paar weken geleden nog eens gehoord op de tweejaarlijkse onderwijsdag voor alle personeelsleden van Marenland. Soms kan je ergens geen woorden voor hebben, zoals over het niet doorgaan van de fusie met onze collega's van Noordkwartier. Ook hierover een bijdrage. Op onze scholen vinden we het overigens ook belangrijk dat de kinderen spelenderwijs de taal leren. In dit Marenland Magazine vindt u dan ook een aantal tips voor spelletjes met het hele gezin, allemaal rond het thema taal (taal, taal en nog eens taal). Ik probeer verder zonder spellings- en stijlfouten iedereen veel taalplezier te wensen met het lezen van dit magazine.

Ik wens alle mensen die horen bij de Marenland Familie - kinderen, ouders, personeelsleden, bestuurders en andere belanghebbenden - fijne feestdagen en een fijne vakantie. We zien elkaar weer in 2015.

Dick Henderikse,
Algemeen directeur Marenland

DE MAGISCHE WERELD VAN TAAL

Praten, we kunnen niet zonder. Met taal kunnen we de wereld om ons heen beter begrijpen, vragen stellen en informatie geven. Via taal kunnen we aangeven wat we graag willen of juist niet, maken we contact met een ander. En taal hebben we nodig om te denken en om te leren. Maar hoe leren kinderen nu eigenlijk praten? En wat is uw rol als ouder hierbij en wat doet de school? In dit artikel beschrijven we hoe de magische wereld van taal ontstaat en waarom de samenwerking tussen u als ouder en de school hierbij zo belangrijk is.

Het leren praten van alle kinderen gebeurt stap voor stap. Zal uw baby in de eerste weken na de geboorte alleen nog maar door huilen kenbaar kunnen maken wat hij wil, rond zijn eerste verjaardag zal hij zijn eigen naam al kunnen herkennen, een paar woordjes kunnen zeggen en korte zinnestukjes begrijpen. Ook zal uw kind wijzen, nee schudden of lachen om duidelijk te maken wat hij nodig heeft. Daarna gaat het snel, ze gaan communiceren. Tegen de tijd dat uw kind naar de basisschool gaat, spreekt uw kind in zinnen, kan hij een gesprekje aangaan met

leeftijdsgenootjes en volwassenen, en kan hij vragen stellen en antwoord geven op vragen. In vier jaar tijd maken kinderen dus een ongelooflijke snelle ontwikkeling door.

UW KIND LEERT VAN U

Hoe snel en goed uw kind gaat praten, heeft u als ouder niet helemaal in de hand. Dit is ook afhankelijk van aanleg. Maar u heeft wel een heel belangrijke rol! Uw kind kan namelijk alleen maar taal leren als hij veel taal hoort. Door die taal te imiteren, na te doen, leren kinderen praten. Het is dus heel belangrijk dat u veel praat met en tegen uw kind. Ook is het belangrijk dat uw kind anderen hoort praten. Volwassenen, maar ook andere kinderen. Naar de speeltuin, de peuterspeelzaal of op familiebezoek gaan is dan ook zinvol. Wist u dat kinderen die opgroeien in een gezin waarin veel gesproken wordt met elkaar, een veel grotere woordenschat hebben? Kinderen die opgroeien in een omgeving waarin ze weinig taal horen, zullen ongeveer 1000 woorden begrijpen wanneer ze naar de basisschool gaan. Kinderen die veel taal hebben gehoord, wel 3500. En vooral een grote woordenschat is belangrijk voor het leren. Immers, bij alle vakken op school hebben kinderen woorden nodig. Bij het leren lezen en begrijpend lezen. Maar ook bij het kunnen begrijpen van de opdrachten voor rekenen of aardrijkskunde.

INHOUD NO. 6

Rubrieken

- 3 Dé basis voor ontwikkeling
- 5 Marenland Nieuws
- 8 Ouderbetrokkenheid
- 10 Kindvoorzieningen
- 12 Onderwijsland
- 14 Ouder & Kind

DÉ BASIS VOOR ONTWIKKELING

TIPS

Hoe kunt u als ouder ervoor zorgen dat uw kind veel taal hoort? Enkele tips zijn:

Vertel uw kind waar u mee bezig bent. Hoe meer u tegen uw kind praat, hoe meer uw kind ook zelf zal gaan praten.

Ga steeds een stapje verder in taal. Bred de zinnen uit door ze te herhalen, waarbij u de zin langer maakt. Zo leert uw kind spelenderwijs nieuwe woorden en begrippen, en langere zinnen maken.

Samen spelen en praten is leuk! Om samen te spelen en te praten, moet plezier voorop staan. Bedenk dan

ook activiteiten waar u samen plezier aan beleeft. Wanneer u tijdens die activiteit veel taal gebruikt, zult u merken dat uw kind dat ook gaat doen.

Voorlezen kan een heel belangrijk hulpmiddel zijn voor een goede taalontwikkeling van uw kind. Zo maken kinderen ook kennis met zaken die ze nog niet kennen of hebben gezien.

Praat met uw kind over een tv-programma of een artikel in de krant. Door te verwoorden, uit te leggen wat ze van iets vinden, zullen kinderen steeds beter 'hun woordje' kunnen doen. Een vaardigheid die in onze samenleving belangrijk is.

Ellen van der Veen

DE ROL VAN SCHOOL

En wat doet uw school om kinderen veel taal en vooral woorden te leren? De school van uw kind investeert veel in het leren van nieuwe woorden. Veel leerkrachten binnen de scholen van Marenland hebben hiervoor een speciale cursus gevolgd. De leerkracht leert hierin hoe kinderen nieuwe woorden leren en hoe daar in de klas op kan worden ingespeeld. Op deze manier maakt de leerkracht gebruik van een goede woordenschatdactiek (de manier waarop de leerkracht lesgeeft). Een voorbeeld: de leerkracht bereidt een tekst goed voor en denkt na over de moeilijke woorden in de tekst. Een of twee woorden zullen vooraf duidelijk uitgelegd worden, zodat de tekst, het verhaal of de instructie veel beter begrepen wordt. Niet alleen leren kinderen zo meer en makkelijker nieuwe woorden. Kinderen kunnen hierdoor ook veel meer woorden met elkaar verbinden, logische verbanden zien en nieuwe onbekende woorden uit de tekst leren begrijpen. Zo leren ze spelenderwijs hoe ze nieuwe woorden beter kunnen begrijpen. Op school, maar ook buiten school. Vaak zult u op een vaste plek in de klas de nieuwe woorden zien hangen (woordmuur). Kijkt u maar eens in de klas van uw eigen kind. Het zal u verbazen welke 'moeilijke' woorden uw kind leert!

Ellen van der Veen

Ambulant begeleider en logopedist,
werkzaam binnen Stichting Marenland

bron: Hugo Molenaar

FUSIE MARENLAND EN NOORDKWARTIER VOORLOPIG VAN DE BAAN

In april van dit jaar heeft de GMR van Marenland laten weten dat zij geen instemming verleent aan het voorbesluit tot een besturenfusie. Naast een principiële afwijking, vond de GMR de argumentatie in het fusierapport voor de noodzaak van een fusie onvoldoende onderbouwd. In dezelfde maand stemde de GMR van Noordkwartier wel in met het voornemen tot de besturenfusie. Het bestuur van Marenland heeft tot 1 oktober 2014 de tijd genomen zich te bezinnen op de situatie en gezocht naar een oplossing. In een recente vergadering heeft het bestuur moeten constateren dat de standpunten niet gewijzigd zijn. Op dit moment wordt daarom afgezien van een besturenfusie. Zowel bestuur als algemene directie van Marenland en Noordkwartier betreuren de ontstane situatie, maar spreken ook uit de samenwerking in de regio Noordoost-Groningen onverminderd voort te zetten. Om samen te zorgen voor een goede kwaliteit van het onderwijs voor de kinderen in deze regio.

MARENLAND DOET MEE MET PLAYING FOR SUCCESS GRONINGEN

Sinds dit schooljaar is Marenland partner van Playing for Success Groningen. Playing for Success is een traject dat kinderen van 9 tot en met 14 jaar de kans geeft om in korte tijd hun zelfvertrouwen en motivatie een 'boost' te geven. Hierdoor zitten ze beter in hun vel, staan ze steviger in hun schoenen en laten ze op school betere resultaten zien.

Tien weken lang komen de kinderen naar de Arjen Robben Skybox, waar ze tijdens de 'speelrondes' met elkaar allerlei opdrachten uitvoeren. Deze opdrachten zijn zó van opzet dat de kinderen ongemerkt en spelenderwijs

bezig zijn met taal en rekenen. Playing for Success noemt dit 'leren met een WOW factor!' Speciaal voor Marenland is Playing for Success een groep onder schooltijd opgestart. Sinds het begin van dit schooljaar komen 13 kinderen - afkomstig van De Wirdumerklimmer, Abt Emoschool, De Bongerd, De Wilster, Togtemaarschool en Venhuisschool - elke vrijdagochtend naar de Euroborg.

Onder de bezielende leiding van docent Dion Folkersma, ondersteund door twee enthousiaste stagiaires, gaan de kinderen aan de slag. Er staan elke 'speelronde' veel leuke en leerzame opdrachten op het programma: kennismaken met elkaar, een rondleiding door het stadion, een fotospeurtocht, een survivalopdracht of hoofdrekenen in de FC Groningen Fanshop. Elke ochtend is opgebouwd als een echte wedstrijd, met een warming-up, een eerste en tweede helft, de rust en natuurlijk de cooling-down. Tijdens dit laatste half uurtje vullen de kinderen hun 'speelboekje' in. Ze kijken terug op de ochtend en bepalen of het gelukt is om te werken aan hun 'goals'. Ook geven ze elke ochtend een cijfer. Een kort verslag voorzien van foto's en het gemiddelde cijfer wordt wekelijks - per e-mail - gestuurd naar de ouders/verzorgers en leerkracht van het kind.

Samen met Pro Stadskanaal, Noorderpoort, O2G2, CSG, Onderwijsgroep Noord en FC Groningen vormen we de financiële basis van dit bijzondere project. Door dit partnerschap vergroten we ons aanbod van ondersteunende trajecten. Voor meer informatie over Playing for Success Groningen kunt u kijken op www.pfsgroningen.nl en op Facebook, <https://www.facebook.com/PfSGroningen>.

EEN TALIGE ONTMOETING

Op 5 november organiseerde Marenland haar tweejaarlijkse onderwijsdag. Alle medewerkers (ruim 250) van Marenland kwamen op deze dag samen. Om elkaar te ontmoeten en te leren kennen. Het thema was taal. De dag vond plaats in de brede school OP wierde in Appingedam, waar onder andere obs De Vuurvlinder is gehuisvest.

KINDERBOEKENSCHRIJVER HARM DE JONGE

Ria de Jonge, van obs De Vuurvlinder, heette iedereen welkom. Daarna gaf kinderboekenschrijver Harm de Jonge een inspirerende inleiding. Harm heeft dit jaar het kinderboekenweekgeschenk geschreven. Zijn boeken geven ruimte om na te denken, te fantaseren of om zelf te interpreteren. Voor leerkrachten is het leuk om kinderen hiertoe aan te zetten.

RA, RA, WELK BOEK IS DIT?

De medewerkers werden vervolgens verdeeld in groepen (dat ging op basis van de maand waarin men jarig is) en kregen de opdracht zich aan elkaar voor te stellen en elkaar iets te vertellen over zijn/haar werk. Daarnaast kregen ze de taak samen een boek uit te beelden en dit voor de hele groep te presenteren. De zaal moest vervolgens raden om welk boek het ging.

TAALWORKSHOPS

Tussen de middag was er ruim de tijd om te eten, oude bekenden te spreken en nieuwe mensen te ontmoeten. Het middagprogramma bestond uit een diversiteit aan taalworkshops, zoals 'Engels op de basisschool vanaf groep 1', 'Eigen ervaringen als bron voor taalonderwijs' en 'De bibliotheek in de school'. De workshops werden geleid door zowel interne als externe taalexperts. In de school was een zwerfbibliotheek ingericht. Elke leerkracht plaatste een boek in deze bibliotheek en ging aan het einde van de dag met een ander boek naar huis. Al met al een talige en op ontmoeting gerichte dag. Over twee jaar weer...

KICK-OFF NETWERKSCHOOL LOPPERSUM-OOST

De Netwerkschool Loppersum Oost is van start gegaan! In de netwerkschool werken de vier scholen van Marenland - obs De Zandplaat ('t Zandt), obs Abt Emo (Westeremden), obs Prinses Beatrix (Loppersum) en obs Wilgenstee (Zeerijp) - samen aan toekomstbestendig onderwijs in Loppersum Oost. Zo willen ze de verschillende onderwijslocaties open houden. Veel mensen hebben zich ingespannen voor deze pilot en daarom wilden de scholen deze start niet ongemerkt voorbij laten gaan. Op vrijdag 26 september werd op alle vier de scholen op feestelijke wijze het startsein gegeven voor de samenwerking. Een bont gezelschap van bestuurders, directieleden en stuurgroepleden fietsten, in estafettevorm, langs de scholen en deelden taarten en t-shirts uit met het logo van de Netwerkschool. Op dinsdagochtend 7 oktober, tijdens de kinderboekenweek, vond de eerste gemeenschappelijke activiteit plaats. Dat de scholen bij elkaar horen was goed te zien, omdat iedereen hetzelfde t-shirt droeg.

NOORDERBREDTE MAAKT WERK VAN LEESPLEZIER

Marian Haijenga is leescoördinator op basisschool Noorderbreedte in Delfzijl. Ze bedenkt en coördineert allerlei activiteiten op het gebied van lezen. Het belangrijkste doel? Het bevorderen van het leesplezier van kinderen. In gesprek met haar over het belang ervan en hoe de school eraan werkt.

Kun je vertellen waarom plezier in lezen zo belangrijk is voor kinderen?

"Door te lezen leer je van alles op het gebied van taal: technisch lezen, woordenschat, begrijpend lezen, grammatika, spelling. Allemaal vaardigheden die bepalend zijn voor het schoolsucces. Om kinderen aan het lezen te krijgen, moeten we ervoor zorgen dat ze het leuk gaan vinden. Leesplezier staat daarom voorop in ons leesonderwijs."

"We lezen iedere week in alle groepen voor. Dat gaat interactief."

Hoe zorg je er voor dat kinderen plezier in lezen krijgen?

"Ten eerste is het belangrijk dat je zelf het goede voorbeeld geeft. Laat kinderen zien dat je plezier hebt in lezen, bijvoorbeeld door erover te vertellen. Dan zullen ze

zelf ook eerder een boekje pakken. Daarnaast moet een boek er aantrekkelijk uitzien, en passen bij het niveau en de interesses van een kind. Houdt een kind bijvoorbeeld van raceauto's? Zoek dan een boek waarin raceauto's een rol spelen. Dat mag ook een informatief boek zijn. Tenslotte is een fijne plek om te lezen van belang."

Hoe houdt de school rekening met deze factoren?

"Wij als leerkrachten laten zien dat we lezen leuk vinden door bijvoorbeeld tijdens het stillezen ook zelf te lezen. Daarnaast hebben we een compleet ingerichte bibliotheek op school, waar voor ieder kind iets te vinden is. Kinderen zitten er bovendien graag te lezen, omdat de inrichting heel uitnodigend is. Daar hebben ze zelf ook invloed op. Ze mogen namelijk ideeën aanbrengen over hoe we het lezen nog aantrekkelijker kunnen maken."

Hoe ziet jullie leesonderwijs eruit?

"We lezen iedere week in alle groepen voor. Dat gaat interactief. Dat wil zeggen dat we de kinderen vragen stellen over het verhaal en erover praten. Dat is goed voor het verhaalbegrip en de taalontwikkeling. Vanaf groep 3 gaan kinderen een paar keer in de week stillezen. In een boek dat ze zelf hebben uitgezocht in de bibliotheek. Daarnaast hebben we het hele jaar door allerlei leuke leesactiviteiten."

Wat zijn dat voor leesactiviteiten?

"We doen bijvoorbeeld mee aan de Nationale Voorleeswedstrijd, de Nationale Voorleesdagen, de Nederlandse Kinderjury en Boekenpret. En we organiseren allerlei activiteiten rondom de Kinderboekenweek. Om het zomerlezen te stimuleren, mogen kinderen tijdens de vakantie een poster maken over wat ze hebben gelezen. Daar besteden we dan na de vakantie uitgebreid aandacht aan."

Hoe meet je leesplezier van kinderen?

"Vanuit de bibliotheek krijgen kinderen om de zoveel tijd een vragenlijst met vragen over lezen. Daarin wordt onder andere gevraagd of ze thuis wel eens een boek lezen en of ze lezen leuk vinden. Uiteraard willen we graag dat kinderen in alle groepen volmondig "ja" zeggen op deze vragen!"

De bibliotheek wordt door zeven ouders gerund. Op de foto: Marian Haijenga (zittend op de kruk) in overleg met bibliotheekouder Riemke Zwart. Bibliotheekouder Lindy van Warner leest de kleuters voor.

SOCIALE INTEGRATIE OP OBS FIEPKO COOLMAN

Brigitte van der Laan heeft vijf kinderen. Vier van haar kinderen zitten op obs Fiepko Coolman in Spijk. De jongste, Mart, zit in groep 2 van de Tine Marcusschool in Groningen. Mart heeft een spraakprobleem. Op de Tine Marcusschool kunnen ze hem de hulp bieden die hij nodig heeft. Eén dag in de week gaat hij naar obs Fiepko Coolman.

Dan draait hij mee in de klas van Lida Smid.

Om aansluiting te houden met leeftijdsgenootjes in zijn dorp. Brigitte en Lida vertellen over Marts schoolloopbaan en hoe zij hierin samen optrekken.

Lida en Brigitte

Spraakprobleem

“Mart begon laat met praten”, vertelt Brigitte. “En toen hij ging praten was hij onverstaaanbaar. Hij heeft moeite met het uitspreken van de eerste letters van een woord, met name als dat medeklinkers zijn. ‘Plassen’ wordt bijvoorbeeld ‘assen’ en ‘zwemmen’ wordt ‘emmen’. We weten niet waar dit vandaan komt.” Lida: “Brigitte is een moeder die veel praat en leest met de kinderen. Daar ligt het niet aan. Waarschijnlijk is het iets erfelijks. Toen Mart bij mij in de klas kwam kon ik hem nauwelijks verstaan. Ik heb wel eens één van zijn broers of zussen erbij moeten halen om te tolken.”

Naar de Tine Marcusschool

“Mart wordt elke dag gehaald en gebracht door een taxibusje. Dat vindt hij helemaal niet erg. Hij heeft een leuke chauffeur. En bovendien wordt hij ‘s ochtends als laatste opgehaald en ‘s middags als eerste weer thuis gebracht”, verteld Brigitte. Op de Tine Marcusschool zit Mart in een groepje van 9 kinderen. Ze worden de hele dag begeleid door een leerkracht, een onderwijsassistent en een logopediste. Bijna alle lessen staan in het teken van taal. Lida: “Bij ons op school geven we een aantal kinderen ook extra begeleiding op het gebied van taal. Onze logopediste Ellen van der Veen bijvoorbeeld, gaat hier elke vrijdag met kinderen zoals Mart aan de slag. Maar zoveel hulp als Mart nu krijgt, kunnen we hem hier niet geven. Daarvoor moet hij wat verder zijn.”

Van de Tine Marcusschool naar de Fiepko Coolmanschool

Lida: “Brigitte vroeg of Mart op woensdag – want dan is hij vrij van de Tine Marcusschool – bij ons op school mocht komen. Voor de sociale integratie oftewel de aansluiting met leeftijdsgenootjes uit het dorp.

“Als hij straks bij ons op school komt, komt hij bij zijn leeftijdsgenootjes in de klas. En die kent hij dan al!”

Daar werken we graag aan mee.” Als Mart op de Fiepko Coolmanschool is, draait hij mee met het reguliere programma. Het contact en het spelen met de andere kinderen is het belangrijkste. De Tine Marcusschool is en blijft verantwoordelijk voor zijn leerprestaties. Brigitte: “Mart praat inmiddels al een stuk beter. Het ziet er naar uit dat hij over twee jaar naar de Fiepko Coolmanschool kan. Dan komt hij in groep 5 terecht.” Lida: “Mooi is dat Mart op de Tine Marcusschool geen leerachterstand oploopt. Dus als hij straks bij ons op school komt, komt hij bij zijn leeftijdsgenootjes in de klas. En die kent hij dan al!”

“Hij wordt uitgenodigd voor verjaardagsfeestjes en ook dagen zoals 11 november viert hij samen met zijn klasgenootjes.”

Onderlinge communicatie

Lida: “De eerste weken dat Mart bij ons op school was, gaf Brigitte het ‘heen en weer-mapje’ (logboek van Mart) en de nieuwsbrieven van de Tinus Marcusschool ook aan mij. Om een beeld te krijgen van zijn school. Daardoor kon ik de kinderen er ook over vertellen. Brigitte krijgt van ons één keer in de maand een nieuwsbrief, zodat ze precies weet wat er bij ons op het programma staat. Laatst bijvoorbeeld gingen de kinderen voor Sinterklaas een schoen verven. Net op een dag dat Mart er niet was. Dat had Brigitte gelezen. Zij zorgde ervoor dat Mart op woensdag ook een geverfde schoen had.” Brigitte: “De communicatie tussen ons loopt heel vanzelfsprekend. Ook als er iets aan de hand is, weten we elkaar snel te vinden.”

Sociale integratie?

Brigitte: “Mart gaat graag naar Lida.” Lida: “En de kinderen vinden het heel normaal dat Mart er op woensdag is. Hij hoort er helemaal bij.” Brigitte: “Hij wordt uitgenodigd voor verjaardagsfeestjes en ook dagen zoals 11 november viert hij samen met zijn klasgenootjes. Gelukkig is Mart ook een gemakkelijk en meegaand kind. Ik heb er dan ook alle vertrouwen in dat hij hier ook straks goed op zijn plek is.”

OUDERBETROKKENHEID

Van De Taaltrein naar de Tine Marcusschool

Brigitte: “Ook mijn andere kinderen hadden moeilijkheden met taal. Allemaal hadden ze hun eigen problematiek. Mijn zoon Lex begon, net als Mart, ook laat te praten. Hij ging naar peuterspeelzaal De Taaltrein in Groningen. Daar ging hij zo hard vooruit, dat hij daarna direct door kon stromen naar groep 1 van de Fiepko Coolmanschool. Deze route had ik ook voor Mart in gedachten. Maar hij boekte op De Taaltrein minder vooruitgang dan Lex. Voor hem was daarom de Tine Marcusschool de meest passende vervolgschool.”

“Mart begon laat met praten. En toen hij ging praten was hij onverstaaanbaar. ‘Plassen’ wordt bijvoorbeeld ‘assen’ en ‘zwemmen’ wordt ‘emmen’.”

DE TUSSENKLAS

Greet Schipper is kleuterjuf. Ze geeft parttime les aan de kleuters van obs De Garven in Delfzijl. Op dinsdagmiddag heeft ze sinds kort een andere taak. Dan geeft ze les in de Tussenklas. De Tussenklas is bedoeld voor peuters en kleuters met een taalachterstand. Het is een gezamenlijk initiatief van obs De Garven, cbs De Vore en peuterspeelzaal Kids2b, die allemaal in de Brede School in Tuikwerd zitten. In gesprek met Greet over het doel en de invulling van de Tussenklas.

De Tussenklas is voor kinderen met een taalachterstand. Wanneer spreek je over een taalachterstand?

"Kinderen hebben een taalachterstand als ze in vergelijking met leeftijdsgenootjes de Nederlandse taal minder goed kennen en begrijpen. Kinderen die in de Tussenklas komen, hebben een beperkte woordenschat en kunnen meestal geen zinnen maken met meer dan twee of drie woorden."

Hoe komen kinderen aan deze achterstand?

"Bijvoorbeeld doordat er thuis weinig gepraat wordt met het kind. Of omdat de ouders zelf een taalachterstand hebben of geen Nederlands spreken. Daardoor horen en kennen ze veel minder woorden dan kinderen in 'talige' gezinnen. Het verschil tussen kinderen in groep 1 kan heel groot zijn."

Waar werk je aan in de Tussenklas?

"Ik werk aan de woordenschat van kinderen. Aan het leren van begrippen, zoals 'boven', 'onder', 'in' en 'op', en aan het maken van zinnen. Belangrijk bij het leren van woorden is dat je de kinderen zoveel mogelijk zelf laat praten. Door er actief mee bezig te zijn, leren ze de taal het snelst."

Hoe leer je dan actief zinnen aan?

"Je kunt bijvoorbeeld voorwerpen in de klas, zoals tafels en stoelen labelen. Dan geef je de kinderen de opdracht 'loop naar de tafel' of 'ga zitten op de stoel'. Vervolgens vraag je de kinderen om de zin na te zeggen."

Wat willen jullie met de Tussenklas bereiken?

"Doel is het inlopen van taalachterstanden. Peuters willen we een steuntje in de rug geven, zodat ze het gemakkelijker hebben in groep 1. Voor kleuters is het een soort van pre-teaching. Ik sluit aan bij de thema's die in de klas worden behandeld. We werken nu bijvoorbeeld allemaal aan het thema 'herfst'. Het is fijn voor de kinderen als ze in de klas ook eens hun vinger kunnen opsteken als er iets over gevraagd wordt."

Hoe is de Tussenklas georganiseerd?

"Er zitten momenteel 16 peuters en kleuters in de Tussenklas. Ik heb ze verdeeld in verschillende groepjes,

KINDVOORZIENINGEN

"Als de kinderen op school komen met een taalachterstand begrijpen ze de lessen en opdrachten niet helemaal."

Waarom is het werken aan taalachterstand belangrijk?

"Als de kinderen op school komen met een taalachterstand begrijpen ze de lessen en opdrachten niet helemaal. Daardoor leren ze minder dan andere kinderen. Bovendien kunnen ze hun gevoelens niet goed uitdrukken in woorden. Laatst was er een meisje dat de hele tijd moest huilen, maar ze kon niet duidelijk maken wat er aan de hand was. Heel frustrerend voor haar

afhankelijk van het niveau. Elk groepje krijgt zo'n 20 minuten les. Langer kan ook niet, want de spanningsboog van kinderen op deze leeftijd is nog maar kort. Ik heb regelmatig overleg met de leerkrachten en de peuterleidster van de kinderen. Dan kijken we wat kinderen nodig hebben en hoe we daar in de Tussenklas bij aan kunnen sluiten."

Komen er op andere kindvoorzieningen ook Tussenklassen?

"De Tussenklas is nog maar net van start gegaan. Het is een pilot en uniek in deze omgeving. Het moet zich nog verder ontwikkelen. Volgend jaar gaan we kijken hoe we ermee verder gaan. Duidelijk is al dat de kinderen genieten van de extra aandacht. Door te werken in kleine groepjes kun je die extra aandacht ook veel beter geven."

EEN LES IN DE TUSSENKLAS

Het is dinsdagmiddag, 14.35 uur. Op de Brede School in Tuikwerd komt Greet Schipper met het laatste groepje peuters en kleuters de Tussenklas binnen. Greet hangt een mooie praatplaat op over de herfst. "Kijk eens wat ik heb meegenomen", zegt ze tegen de kinderen. De kinderen kijken er nieuwsgierig naar. Greet stelt vragen, ze articuleert duidelijk. "Arda, wat zie jij op de plaat?" "Gras", zegt hij. "Goed zo, wijs het gras maar aan. Sahid, wat zie jij nog meer?" "Water", zegt Sahid en hij wijst een vijver aan. "Hoe noem je dit water?", vraagt Greet. Het blijft even stil, dan roept Rasoul een woord met water dat hij kent: "Theewater!". Greet: "Dit heet een vijver. Zeg maar na: vijver." "Vijver", zeggen de kinderen in koor. Zo gaat Greet door tot ze bijna alle dingen op de plaat hebben

"Hoe noem je dit water?", vraagt Greet. Het blijft even stil, dan roept Rasoul een woord met water dat hij kent: "Theewater!".

gehad. Daarna gaat ze verder met het benoemen van de lichaamsdelen en zingen ze het liedje 'Hoofd, schouders, knie en teen'. Dat hebben ze al een paar keer eerder gedaan. Maar dat moet ook, willen de kinderen de woorden goed kunnen onthouden. Na 15 tot 20 minuten oefenen met woorden, brengt Greet de kinderen weer terug naar hun eigen groepen. Volgende week weer verder.

BEGRIJPEND LEZEN EEN NIEUWE SUCCESVOLLE AANPAK

De overstap naar het voortgezet onderwijs is voor bijna alle leerlingen spannend. Zijn ze voldoende voorbereid op wat er van ze verwacht wordt op de nieuwe school? Daar gaan de docenten er vaak vanuit dat de leerlingen de schoolboeken zelfstandig kunnen begrijpen. In de klas en bij het huiswerk. Maar daarvoor moeten ze wel voldoende leesvaardig zijn.

Begrijpend lezen is daarom cruciaal voor hun schoolsucces.

'Begrijpend lezen' is een typische term van de basisschool, ter onderscheiding van het 'technisch lezen'. Als het technisch lezen nog niet vlot loopt, wil dat niet zeggen dat leerlingen niet in staat zouden zijn om teksten te begrijpen. Technisch kunnen lezen is belangrijk, maar als er op school steeds veel nadruk wordt gelegd op verklanking, op vlot lezen wat er staat, gaan leerlingen zich daarop toeleunen in plaats van op het begrip van de tekst. Goed technisch kunnen lezen is niet voldoende om te komen tot begrip van een tekst. Steeds meer scholen gaan dus, terecht, aandacht besteden aan begrijpend lezen. Maar het is vaak wel zoeken naar een didactische aanpak die werkt. Want een 'methode' voor begrijpend lezen in de vorm van een lesboek werkt vaak niet.

Het belang van boeiende teksten

Leerlingen vinden lessen in begrijpend lezen saai, en het oefenen met teksten-met-vragen ronduit vervelend. Ook lessen in leesstrategieën vinden ze vaak niet leuk. Dat komt door de schoolse aanpak die in veel lessen begrijpend lezen centraal staat. De aandacht is daarbij te vaak gericht op het leren van een strategie en niet op

de inhoud. Deze aanpak schiet zijn doel voorbij. Een effectieve manier om te werken aan begrijpend lezen begint met goede en geschikte teksten. En dat zijn teksten die inhoudelijk interessant zijn. Leerlingen worden enthousiast bij teksten over onderwerpen die boeien, waar ze meer van willen weten. Die teksten moeten niet te moeilijk zijn, maar zeker ook niet te makkelijk.

Een nieuwe aanpak

De nieuwste generatie leermiddelen voor begrijpend lezen is heel anders van opzet dan het klassieke lesboek. Dat komt ook door digitale mogelijkheden, zoals een tekstenbank waarin teksten zijn geordend naar niveau en interesse van de leerling. Een moderne aanpak van begrijpend lezen maakt gebruik van verschillende informatiebronnen (boeken, verhalen, informatieve teksten, betogende en instructieve teksten, maar ook teksten van internet en filmpjes). Ook laat een moderne aanpak leerlingen heel gevarieerd werken vanuit hun eigen nieuwsgierigheid. De teksten staan in deze aanpak veel meer centraal, en de inhoud staat voorop. Natuurlijk wordt er ook geoefend. Maar de oefeningen zijn voor de

Onderzoek

Het blijkt dat die ontwikkelingsgerichte aanpak succesvol is. Leerlingen vinden de manier van werken niet alleen leuk en motiverend, maar blijken ook goed vooruit te gaan in hun leesvaardigheid. Wij hebben in een klein onderzoek de scores op de (nieuwste) toetsen voor woordenschat en begrijpend lezen van leerlingen in de groepen 6, 7 en 8 op ontwikkelingsgerichte scholen vergeleken met die van reguliere basisscholen. Hieruit bleek dat leerlingen van de ontwikkelingsgerichte scholen op

"Je gaat bijvoorbeeld een poster maken of een brief schrijven, waarbij je de informatie uit de tekst nodig hebt."

beide toetsen beter scoren dan leerlingen van reguliere basisscholen. In groep 6 waren de verschillen minimaal. In groep 7 werden de verschillen iets groter. In groep 8 scoorden de leerlingen van de ontwikkelingsgerichte scholen significant beter op beide toetsen. In groep 8 haalden de leerlingen die gewerkt hadden volgens de nieuwe werkwijze het niveau van begrijpend lezen dat nodig is voor het voortgezet onderwijs. We weten dat, omdat deze toetsen het begrijpend leesniveau weergeven in termen van de nieuwe referentieniveaus die de overheid heeft vastgesteld.

Referentieniveaus begrijpend lezen

De officiële referentieniveaus voor taal en rekenen worden nu verwerkt in methodes en in volgtoetsen. De nieuwe eindtoets voor het basisonderwijs geeft als toetsuitslag ook het behaalde referentieniveau van een leerling. Doordat die niveaus eenduidig zijn beschreven, weet het voortgezet onderwijs voortaan beter wat een leerling kan. Het niveau 1F is voor zo'n 75% van de leerlingen die het basisonderwijs verlaten het gewenste niveau. Leerlingen die naar havo/vwo gaan, moeten 2F halen of op weg zijn naar 2F.

Beter voorbereid naar het voortgezet onderwijs

Voor basisscholen is het belangrijk om ruim voor die overstap naar het voortgezet onderwijs in beeld te brengen welke leerlingen wel en welke leerlingen nog niet voldoen aan 1F. En ook welke leerlingen al verder zijn. Voor sommige leerlingen zal extra inspanning nodig zijn om dat niveau te halen. Als scholen zwak lezende leerlingen vroegtijdig kunnen signaleren en ze gericht ondersteunen, zijn deze leerlingen straks beter voorbereid op de leestaken die in het voortgezet onderwijs worden gesteld. Met de nieuwe methodieken rond begrijpend lezen kan er veel gewonnen worden.

Hilde Hacquebord

ONDERWIJSLAND

leerlingen veel zinvoller, omdat het gaat over de inhoud, en ze er ook nog iets mee gaan doen. Bijvoorbeeld een

"Een effectieve manier om te werken aan begrijpend lezen begint met goede en geschikte teksten."

poster maken of een brief schrijven, waarbij je de informatie uit de tekst nodig hebt. Deze manier van werken rond teksten en begrijpend lezen wordt al langer gedaan op scholen die 'ontwikkelingsgericht onderwijs' geven.

Over Hilde Hacquebord

Hilde Hacquebord presenteerde haar verhaal over begrijpend lezen op de studiedag van Marenland. Hilde is Universitair Hoofddocent Toegepaste Taalwetenschap aan de Rijksuniversiteit Groningen en geeft daarnaast leiding aan het team van Diataal. Diataal is een toetsvolgsysteem voor taal en rekenen. De basis van Diataal legde zij tijdens haar promotieonderzoek naar tekstbegripontwikkeling van Nederlandse en anderstalige leerlingen in het voortgezet onderwijs.

LEUKE TAALSPELLETJES VOOR THUIS!

Kinderen leren door spelen. Dat geldt natuurlijk ook voor het aanleren van de taal. Daarom een aantal leuke taal spelletjes en taalapps voor thuis. Veel speelplezier!

SPELLETJES VOOR AAN DE KEUKENTAFEL

ALLE LEEFTIJDEN

WIE BEN IK?

Plak een memoblaadje op de rug van uw kind met bijvoorbeeld de naam van een dier, een muziekinstrument of een sesamstraatfiguur. Uw kind mag rondlopen en aan alle aanwezigen 1 vraag stellen die met 'ja' of 'nee' kan worden beantwoord. Denk aan vragen als 'ben ik groot', 'heb ik haar', 'heb ik een snavel' of 'heb ik vleugels'. Na het vragenronde mag uw kind raden wie hij is. Of, voor nog meer pret: laat uw kind uitbeelden wie of wat hij is. Voor oudere kinderen kunt u bijvoorbeeld tekenfilmfiguren, gamefiguren, popsterren of sporters gebruiken.

IK GA OP VAKANTIE EN IK NEEM MEE ...

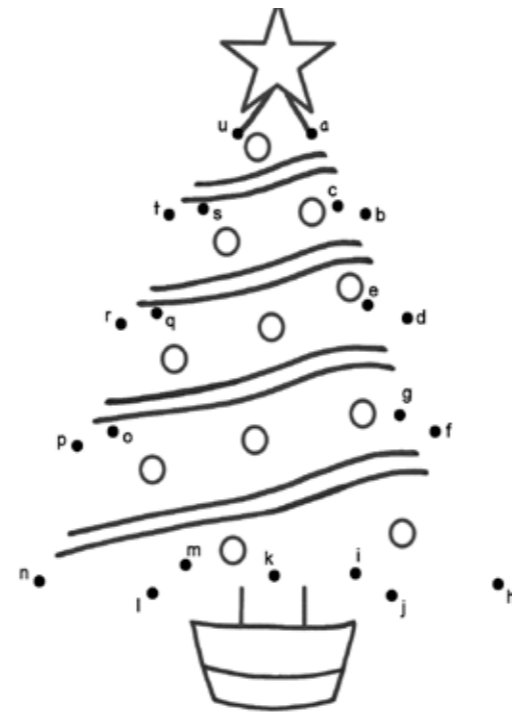
De eerste vult de zin aan met een voorwerp. De tweede vult de zin aan met het voorwerp van de eerste en met een nieuw voorwerp etcetera. Degene die als eerste voorwerpen vergeet, is af.

OUDER & KIND

ONDERBOUW

BEGINLETTERSPEL

Leg steeds een aantal voorwerpen op tafel die beginnen met dezelfde letter (bijvoorbeeld een boek, een beker en een beer). Leg er één voorwerp tussen dat met een andere letter begint. Laat uw kind aanwijzen welk voorwerp er niet bij hoort. Een leuke variant is om kinderen thuis 'beginletterboodschappen' te laten doen. Uw kind doet zoveel mogelijk voorwerpen in huis die met dezelfde letter beginnen in een boodschappentas. Laat uw kind er één voorwerp in doen dat met een andere letter begint en laat iemand anders dat voorwerp eruit zoeken.

VERBIND DE LETTERS

IK ZIE, IK ZIE WAT JIJ NIET ZIET ...

... en de kleur is ...
 ... en het begint met de letter ...
 ... en de vorm is ...
 ... en het rijmt op ...

Kinderen mogen om beurten raden wat er wordt bedoeld. Raad je het goed, dan ben jij aan de beurt!

Of: schrijf dezelfde letter op verschillende memoblaadjes en laat kinderen de memo's op voorwerpen in huis plakken die met die letter beginnen. Laat ze ook een paar memo's verkeerd plakken. Iemand mag daarna de foute blaadjes aanwijzen. Een simpele variant die bijvoorbeeld aan tafel kan worden gespeeld is kinderen om beurten een woord te laten opnoemen (bijvoorbeeld een diersoort of een voorwerp) dat met een bepaalde letter begint.

MIDDEN- EN BOVENBOUW

WOORDSLANG MAKEN

Laat uw kind een woord zeggen (bijvoorbeeld 'koek'). De volgende zegt een woord dat begint met de laatste letter van dat woord (bijvoorbeeld 'knal'), en ga zo maar door. Het spel kan zowel mondeling gespeeld worden als op papier. Zeker jongere kinderen vinden het leuk om de woorden op een groot stuk papier achter elkaar op te schrijven om zo een 'echte' slang te maken. Voor oudere kinderen kunt u variëren door alleen bepaalde woorden goed te keuren, bijvoorbeeld diersoorten of huishoudelijke voorwerpen.

VEEL WOORDJES UIT 1 WOORD

Iedereen krijgt pen en papier. U noemt een lang woord (bijvoorbeeld 'brievenbus', 'hondenmand' of 'kerstklokje'). Wie kan de meeste woordjes maken met de letters uit dit woord? Laat de kinderen zoveel mogelijk woordjes opschrijven. Dit spel kan natuurlijk ook mondeling worden gespeeld door iedereen om beurten een nieuw woord te laten maken. Wie geen woordje meer weet is af.

GALGJE

Vooraf: bepaal samen hoe je een galg gaat tekenen. Wat is het eerste onderdeel, wat komt dan, wel of niet een poppetje aan de galg etcetera. Vervolgens: een kind kiest een woord en schrijft het voor zichzelf op. Op een ander papier zet hij een aantal stippen, voor iedere letter van het woord dat hij heeft opgeschreven één. Het papier met de stippen mag iedereen zien. Alle aanwezigen mogen om beurten een letter van het woord raden ("Zit de 'a' in het woord?"). Als de letter in het woord zit zet het kind de letter op de juiste plek op de stippen (als er meerdere keren een 'a' in zit wordt de 'a' op alle goede stippen gezet). Als een letter wordt genoemd die niet in het woord zit mag het kind het eerste stukje van de galg tekenen. Bij jongere kinderen schrijft het kind de 'foute' letters die genoemd worden op om te voorkomen dat steeds dezelfde letters worden genoemd. Oudere kinderen moeten het zelf onthouden. Als er een aantal goede letters op de stippen staan mogen de deelnemers in plaats van een letter raden ook proberen om het hele woord te raden. Maar ook dan geldt: bij een fout antwoord komt er een stukje galg bij. Als de galg af is voordat het woord geraden is heeft het kind gewonnen van de rest.

VARIATIES OP VOORLEZEN

Als kinderen zelf kunnen lezen is het leuk om te variëren op 'gewoon' voorlezen. Jonge kinderen die net kunnen lezen vinden het bijvoorbeeld leuk als je expres fouten maakt in de zinnen en woorden die je voorleest. Zij kunnen je dan verbeteren. Andere variaties: om beurten een zin of woord lezen, je kind op snelheid laten lezen (zoveel mogelijk woorden in 1 minuut en kijken of je kind dat kan verbeteren), voorlezen met gekke stemmetjes (bekakte dame etcetera).

TAALAPPS VOOR KINDEREN

Een ruim overzicht van allerlei taalapps voor kinderen vindt u hier:

<http://www.jufjannie.nl/onderwijs-app-reviews/apps-per-leerlijn/taal-2/>
<http://www.tabletportaal.nl/schoolborden/catalogus.html?vakgebied=taal>

ONDERBOUW

Kenny HD: leren voor kleuters

IOS: <https://itunes.apple.com/nl/app/kenny-hd-spelen-en-leren-voor/id580087329?mt=8>
 Android: <https://play.google.com/store/apps/details?id=air.nl.kennisnet.kennyhd>

Vijf apps om voor te lezen:

<http://www.thuisinonderwijs.nl/vijf-apps-om-voor-te-lezen/>

MIDDEN- EN BOVENBOUW

Leer Engels met Duolingo

IOS: <https://itunes.apple.com/nl/app/duolingo-leer-engels-gratis/id570060128?mt=8>
 Android: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.duolingo&hl=nl>

Spelling in beeld

IOS: <https://itunes.apple.com/nl/app/spelling-in-beeld/id541889862?mt=8>
 Android: <https://play.google.com/store/apps/details?id=air.nl.zwijsen.spellinginbeeld4li&hl=nl>

Ruimtegalgje (alleen voor IOS)

<https://itunes.apple.com/nl/app/id620619109?mt=8>

WOORDZOEKER WINTER

Zoek de woorden en streep ze door.

T S B N E S T A A H C S D N
L H J O K D L W K O U D E Y
S A C I E E I N U J J D K L
T T A O Z R D E V E N M O R
R J S J T G E K H A E O M Y
O E I R S N E N B D K N N T
O Y B T O R E R K R A R S D
I R T M S W E D U O T L L L
E K E T E T K U E W O R G P
N T M T N C Z O A T S L L M
M I R I N Q E N O M S L K Z
S K W E W I T D M R T F E L
T S J Q N E W L X B U N L E
Q W P G N S B P B N M D L E

WINTER
KOUDE
SNEEUW
IJS
IJZEL
STROOIEN
KERSTMIS
ELFSTEDENTOCHT
SJAAL
WINTERBANDEN
GLADHEID
ZUURKOOL
DECEMBER
SLEE
SCHAATSEN
MUTS
WANTEN
BOERENKOOL
ROOKWORST
SNERT
SKI

Kijk op www.minipret.nl
voor meer (taal)spelletjes.

GEZELLIGE FEESTDAGEN EN VEEL WINTERLETTERPRET

WILT U REAGEREN OP DIT MARENLAND MAGAZINE OF HEEFT U
IDEEËN VOOR EEN VOLGEND NUMMER, NEEM DAN CONTACT OP
MET DE REDACTIE VIA REDACTIE@MARENLAND.ORG

STICHTING OPENBAAR ONDERWIJS MARENLAND

Wijmersweg 43
9919 BJ Loppersum
T 0596-583320
E onderwijsbureau@marenland.org
www.marenland.org

COLOFON

Redactie: Dick Henderikse, Leonie Kortweg, Ellen van der Veen,
Hilde Hacquebord, Reina Jager, BOP onderzoek en communicatie, Groningen
Fotografie: o.a. Annet Eveleens, Rottum
Vormgeving en opmaak: Rita Ottink, grafisch ontwerper, Kantens
Drukker: Scholma Druk, Bedum